

Liget

2022-09
szeptember

TARTALOMJEGYZÉK [XXXV. évfolyam 9. szám]

Vörös István HAMIS RIASZTÁS; A DISZNÓ ÉS A GYÖNGY	4
HÁTTAL – VÁLOGATÁS A FORTEPAN KÉPEIBŐL	
Szirmai Panni TE MÉG LÁTOD?	8
Taizs Gergő FEHÉR TEGNAPOK	11
Nacsinák Gergely András KIKÖTŐKRŐL	13
Bacsák Dániel A LÁTHATATLANOK [11]	23
WORLD PRESS PHOTO 2022	
Dobosi Bea A TÖRTÉNETÍRÓ	33
Szabolcsi Viktória EGY ÜVEG KÓLA	43
Fecske Csaba AHOL ERDŐ VOLT	45
Csongor Andrea SONKABUTIK	47
Taizs Gergő MEGTISZTULÁS	49
Bene Zoltán ZOMBI	51
Lendvai Zalán KÉT VILÁG KÖZÖTT	55
Kapitány Máté CSILLAGBŐR	58

Kiadja | Liget Műhely Alapítvány
1122 Budapest, Kíssvábhegyi út 4-6.
info[kukac]ligetmuhely.com

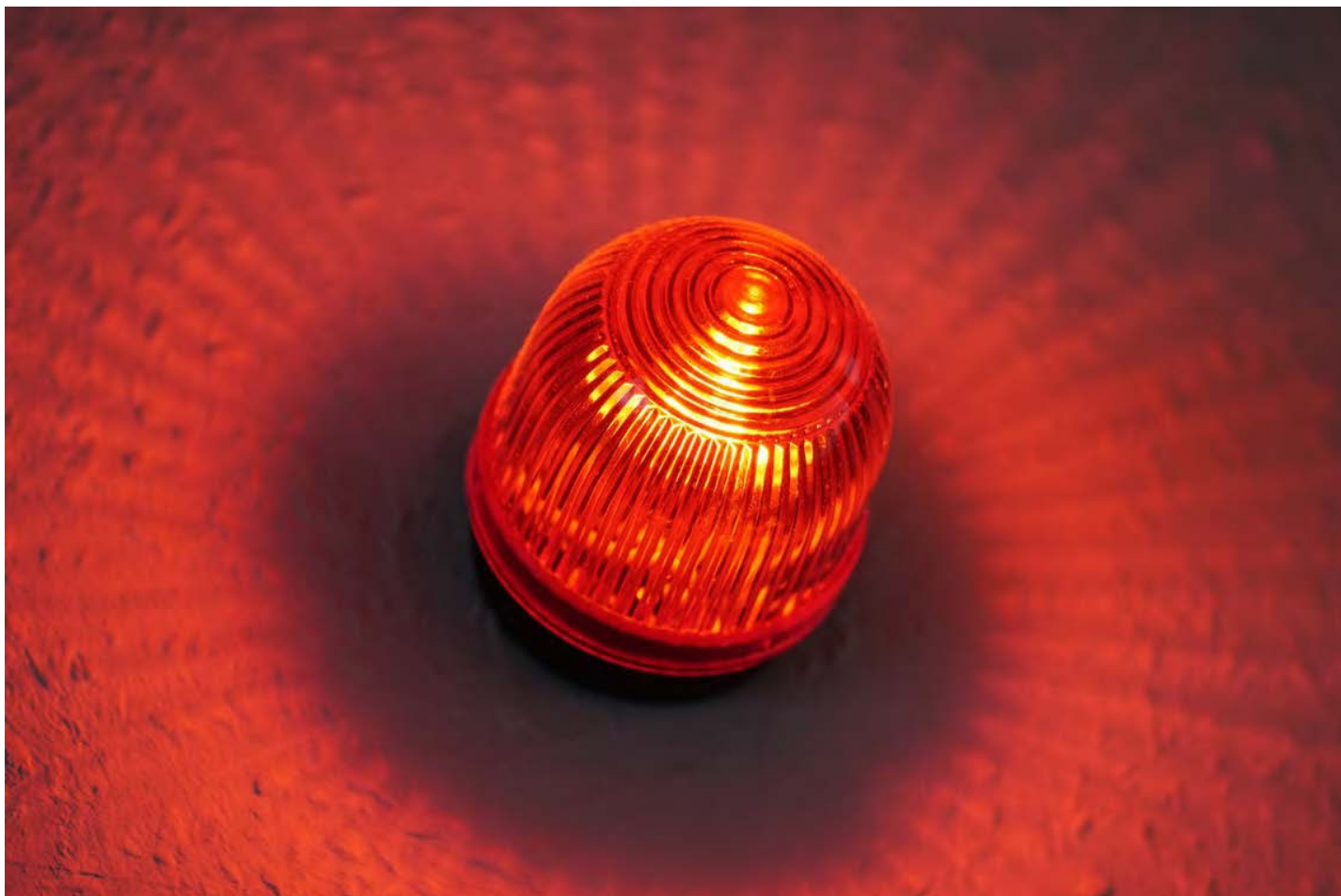
ISSN 1789-4980

Alapító szerkesztők | Levendel Júlia, Horgas Béla
Felelős szerkesztő | Horgas Judit
Tervezőszerkesztő | René Margit
Főmunkatárs | Szirmai Panni
Olvasószerkesztő | Bognár Anikó
Tudományos lektorok | Kiss Lajos András, Victor András

Vörös István

HAMIS RIASZTÁS

2022-09-03 | **VERS**

A szabadság helyszínei
enyésznek, tűnnek csendesen,
mindezt a rabság képzele,
képzelete kell, hogy legyen.
Kell, hogy legyen fantáziája,

a szabadság, az szimpla tény –
bárki bármiféleképp látja,
nő a hiány, fogy a remény.

Hiánya mindenféle jónak,
hiánya örömek és csendnek.
A fény határai oldódnak,
mindent feloldanak, fölesznek,
elnyel mindent a tisztánlátás,
az áltények hamis sora,
ismeretük mindent aláás.
Menekülnél, de nincs hova.

Mint hotelban, ha tűzriasztó
szirénája vonít hajnalban,
még részegen az elmúlt naptól,
hamis a most kezdődő dallam.
A szobából kibotorkálnak,
nem ég semmi, téves riasztás,
holtsápadtak, mégis vidámak,
az esélyét is rég kihagyták

a lényegi menekülésnek,
hogyan a világ rendje elől
megszökni lehessen esélyed;
a többi trükk, s bárki bedől
a tűzoltó komoly hangjának.
Hogy géphiba okozta csak
a hangzavart – nem magyarázat.
Elhinni épp ezt nem szabad.

kép | adobe.com

Vörös István

A DISZNÓ ÉS A GYÖNGY

2022-09-11 | VERS

Gyöngyöt szórsz a disznók elé.
Nézik. Elgondolkodnak rajta.
A világ rendje úgy akarja,
a gyöngy ne legyen senkié.

A disznó, bár nem az a fajta,
a szépséget ne értené,
s egyáltalán nem kár belé,
de mégis rondaságnak tartja.

A disznók gyakran gyöngyre vágynak,
mindegyik félretesz magának –
az ólban fociznak vele,

és egyikük se hülye állat,
mindnek van titkos élete,
színlelésből túrnak, zabálnak.

kép | adobe.com

Szirmai Panni

TE MÉG LÁTOD?

HÁT TAL - VÁLOGATÁS A FORTEPAN KÉPEIBŐL

2022-09-21 | HÁT TAL - VÁLOGATÁS A FORTEPAN KÉPEIBŐL, NOVELLA

- Te még látod?

- Még ott van. Lassul.

- Már elégé eltávolodott.

- Azért még igyekszik.
- Szép is az, amikor van miért küzdeni.
- Jó kondiban van. Én nem tudnék ennyit úszni.
- Neked nem is kell.
- Szerinted utoléri?
- Nincs komoly esélye. Túl messze van.
- Mindjárt elmerül... Nem kéne mégis kimentenünk?
- Késő. Már alig kapálózik.
- Nem túl kegyetlen ez így?
- Miért lenne? Beesett, előfordul.
- Rosszkor volt rossz helyen.
- Elég erős a sodrás. Pedig jó úszónak tűnt...
- Már alig látom. Elképzelhető, hogy partot ér valahol?
- Aligha.
- Nem zárhatjuk ki.
- Sosem fogjuk megtudni.
- Szerinted feltűnik valakinek? Mármint a hiánya.

- Nem hiszem, hogy kiderül. Csak én láttam, amikor felszökött a fedélzetre. Jól elbújt, észre se vettem.
- Éltrevaló, ilyenek ezek. Jönnek-mennek, észrevétlenül már egy másik kontinensen lopják a napot.
- Azért nem mindegyik.
- Miért, te láttál már jóraivaló kóbor kutyát?!

kép | Fortepan / UWM Libraries

Taizs Gergő

FEHÉR TEGNAPOK

2022-09-07 | VERS

*„Iakatlan kő, hever a hátam,
emlékek nélkül, nélkülöm”*
Pilinszky János

Fénykorodban fotonokat kergettél
csillagrendszerek kolosszusai közt,
hajszoltad világteremtő részecskék
raját, önmagadból mérted az időt.

De kiszáradtak arcodon a tavak,
hajóroncsok rozsdáját hántotta szél.
Ha nincs többé ősz, nem lesz többé tavasz,
elhagyod házad, hogy máshol hazatérj,

hogy újból követ pattints és tüzet gyújts,
oszlopot faragj és cserepet égess,
hogy az elvétett szerelmet ezentúl
befedjék a rendszeres meszelések.

S mit ér az otthon, ha ennyit hagysz hátra:
fehér tegnapokat légüres mában?

kép | adobe.com

Nacsinák Gergely András

KIKÖTŐKRŐL

2022-09-17 | ESSZÉ

Két festő, egy angol és egy holland, akik szinte monomániásan festik ugyanazt az egy témát, mindig ugyanúgy és mindig másképpen. Kikötőket festenek; a kikötőkben lehorgonyzott bárkákat, a mólók körüli épületeket, tehát voltaképpen *ugyanazt*, egymással mégis szöges ellentétben.

Régen mintha nem lett volna divat kikötőt festeni.

költői hely

Hajót, azt igen, városi látképet szintén; a városban templomot, palotát, tereket, és persze szenteket, bölcseket, előkelőségeket, hogy mindezt benépesítsék; valamelyes csőcseléket is festettek háttér gyanánt, persze észszerű keretek között. Az

asszonyokról szó se essék, a művészettörténet java része indok arra, hogy nőket lehessen festeni. Poklokat és mennyországot is festettek, és idővel a szobabelsők is felkerültek a palettára, amikor már kialakult a polgárság, amely eleget tudott fizetni, hogy egy enteriőr érdekes legyen. A sokféle tér között előfordulnak néha rakpartok is, főleg amikor a festők rászoknak Velencére, ahol – mivel vízből és épületből áll – a rakpartot bajos volna mellőzni. A kikötő eszerint nem számított sem szent, sem különösebben pokoli helynek, művészinak végképp nem, de érdekesnek is csak mérsékelten. Ahogy az ember manapság ritkán örökít meg buszmegállót vagy remízt. Hogy a kikötő költői hely, csak akkor juthatott a festők eszébe, amikor kezdtek elavulni, pontosabban amikor hajózni már inkább számított különcségnak, mint közönségesnek. Persze ezzel párhuzamosan a festészet is kiment a divatból: és alighanem ez az a pillanat, amikor egymásra találhatnak és egymásra ismerhetnek ők ketten – a festők meg a kikötők.

Cyril Croucher

Cyril Croucher

<https://ligetmuhely.com/liget/nacsinak-gergely-andras-kikotokrol/>

Ő például a szó legszorosabb értelmében is a festészetben talált kikötőre. Szórványosan fellelhető életrajza szerint ugyan ifjoncként festőművész akart lenni, de miután kitanulta a mesterséget, rövidesen fel is hagyott vele, és lett hajóács, kertész, ingatlanbecslő. Sikeres egzisztenciát épített, aztán valamikor ötvenéves kora tájt családjával egy tengerparti kisvárosban, Mousehole-ba vonult vissza (nem vicc, tényleg így hívják), ami szakasztott mása egy adriai halászfalunak, Anglia legdélnyugatibb csücskében. Azóta onnan, az egérlyukból nézve fest egy furcsa világot, melynek szemlátomást van valamelyes köze az egérlyuk-perspektívához. „Új munkám – jelentette ki kevés interjúi egyikében – abból az ámulatból született, amit a magas kikötőfalak és a kikötőkben és rakpartokon gyakorta emelt épületek váltanak ki. A magasság érzete, ami az embert elfogja, amikor felnéz a falakra a kikötő belsejéből, olyan érzést hívott életre bennem, mintha felfelé néznék egy katedrális hatalmas terében.”

szerenitás

Katedrálisok ma nem teremnek: képein tehát elsősorban dokkokat, néptelen sikátorokat, üresen pangó csatornákat látni; de legfőképpen házfalakat. Szárazra vont hajótesteket, csónakokat, gondolákat: az egész olyan benyomást kelt, mintha

Velence, vagy egy tetszőleges itáliai város hirtelen eldöntötte volna, hogy erődítéssé alakul, de úgy, hogy közben nem veszti el délszaki szerenitását. (Ezt a szót Szerb Antaltól tanultam, és nem átallok használni, mert kifejezőbb, mint a „derült”. Egyszerre van meg benne a derű, a derült, csöndes légkör és végtelen nyugalom.) Itt minden ház, homlokzat, híd fölfelé nyúlik, elérhetetlen magasba, miközben a hozzájuk csatolt élet – a dolgok összessége – megtartja szokványos arányait, vagyis a kicsinységet. De mintha a falak méretével arányosan nőtt volna az épületek titokzatossága is: nyoma sincs annak, ahogy a mediterrán népek – talán a sziesztaidőt leszámítva – kifelé élnek, ablakot-ajtót nyitva hagyva a kandi tekinteteknek, bepillantani ágyba-fazékba, megmutatva az odabent hűsölő matrónákat, civódó pulyákat, újságot böngésző atyafiakat, vagyis majdnem mindent, ami ilyen szélességi körökön egy magánhelyiségben történni tud. Mondom, ilyesminek itt nyoma sincsen: betett ablaktáblák, néptelen partok, gazdátlan ülőalkalmatosságok tengődnek csak, mintha egy igen hosszúra, alkalmasint évszázadokra nyúló sziesztaidő zajlana épp,

amely sehogy se akar véget érni. Az élet kicsinysége, még az úgynevezett mediterrán életé is, amit pedig éppen a tágasságáról szokás fölismerni – talán mert állandó párbeszédben áll a tengerrel –, ebben a látványban világosan megmutatkozik.

Igaz is, tenger.

Kikötőkről van szó, de a hozzájuk tartozó tengernek se híre, se hamva. Hacsak nem egy-egy szárnalmas kanális alján. A hajótestek alól is kifogyott a víz, mintha a tenger a többiekkel együtt sziesztára vonult volna vissza, csak a tenger sziesztaidejét apálynak hívják. Furcsa, hogy a behemót hajótestek mégsem fekszenek az oldalukon. Rendületlenül várják a tenger érkezését.

Talán azért sem látható a tenger, mert az tudvalevőleg vízszintes, sőt, nincs semmi vízszintesebb a horizonttá bővülő tengernél. Csakhogy vízszintesek ezeken a képeken nemigen jöhetnek szóba: a térrel úgy általában véve nincs különösebb baj, minden a helyén van, csak épp a függőlegesek igen elharapódtak. Lakótornyok, szélmalomok és világítótornyok esetében ez nem is különösebben feltűnő, de egy városka falai közé tévedve, netán egy szobabelsőben kényelmetlen érzés lesz úrrá az emberen. Feszeng, mint akit kimostak és összement, míg meg nem érti, hogy ilyesmiről nincsen szó: nem ő ment össze, hanem a világ nyújtózkodik; vagy ha összement, akkor összement mindenki más is; és van egy harmadik eset, hogy ugyanis ezekben a kikötőkben az emberek megelégtették a vízszintes életet. Vízszintes élet nagyjából minden, amiben nap nap után részt veszünk: az adásvétel, a teendők utáni loholás, a közügyekben fontoskodás és hasonlók, ezek mindig vízszintes tereket kívánnak, piacot, színpadot, agorát. És vízszintes, ha ugyan nem egyenesen *lapos* pillantásokat. Tengert, hogy a megrakott bárkáknak legyen hová kifutniuk. Ezekben a kikötőkben a tenger ellentétét valósították meg. Szűkösség és tágasság viszonya úgy alakul, hogy itt inkább fölfele élnek, olyan falak között, amelyek féltve őrzik lakóik belső, vertikálisan meghatározott életét. Hogy közben boldogok-e az illetők, azt persze nem tudhatjuk, hiszen sohasem látni egyiküket sem – a hidak, balkonok, hajófedélzetek, mólók, székek, ágyak, üresek. (Leszámítva néhány megtermett, lustálkodó macskát, őket azonban külön képek illetik meg.) A boldogságot firtató kérdést egyébként is fölösleges feltenni ilyen kikötőkben, ahol minden

Cyril Croucher

adott, méghozzá századokra visszamenőleg: az ajtók és lépcsősorok nem kevésbé, mint az ég kékje és a nap lassú körtánca az égen. De azt kétlem, hogy különösebben társaságkedvelő népek volnának. Az ilyesmire egyszerően nincs hely. A házak egymáshoz préselve állnak, a falakra a napfény délutánt álmodik.

Sok, szorosan egymás mellé rendelt magány.

Akárhogy is, a képek főszereplői kétségkívül a falak. Okkersárga, téglavörös, csontfehér, időtől megpróbált falak. Azt olvastam, hogy a festő előbb akrillal vékony festékrétegeket visz fel a táblára, egyiket a másik után, majd ezeket óvatosan csiszolja, míg el nem éri ezt a patinás áttetszőséget. Vagyis azt játssza, hogy ő az idő. A színek megöregedtek ugyan, de, mint az itáliai házak homlokzatán szokás,

Cyril Croucher

olyan szépen öregedtek meg, hogy valósággal irigylis őket az ember. Én legalábbis gyakran szeretnék olasz épület lenni: lehetőleg szerényebb római bérpalota vagy tükröket rejtő velencei rezidencia. Ilyen intim kapcsolatot tartani az idővel, ami nem kifakítja a színeket, hanem megérleli – az ilyesmit csakis tőlük lehet megtanulni. Csak azon tűnődöm, hozzá kell-e venni ehhez a zárkózottságot, néptelenséget, nagyvonalú nemtörődömséget, az elfeledettség arisztokratikus légkörét, vagy menne anélkül is?

És mi lesz, ha egy napon fölébred, és visszatér a tenger?

Michiel Schrijver

Kikötővárosok éjjel, hajnalban, vihar előtt, napvilágnál, holdvilágnál; hidak, kacskaringós utcák, korzók, partra vetett világítótornyok, és szobák, ahonnan a nyitott ajtón át mindig a tengerre látni. Általában mindenhol a tengerre látni. És ezek a kikötők, elegáns kanyarokat leíró utak, ezek a balusztrádok és

promenádok végre-végre nem néptelenek, hanem itt is, amott is apró alakokat látni rajtuk, akik a tengert nézik, a horizontot fürkészik. Igaz, hogy nem néptelenek, nem elhagyatottak ezek a kikötők, viszont minden eddiginél inkább mesebeliek.

Michiel Schrijver

A házak félig valóságos épületek, félig papírmasé-házak. Mintha maketteket látnánk, esetleg bábszínházi díszletet. A tetők vagy mind egy szálíg kékek, vagy mind pirosak. A házak egyformák. A partra vont bárkák: mogyoróhéjak. A híd magasan mutatványosok parádéznek, zászlókat lengetve, elefántok kíséretében. És az emberek – az emberek is inkább terepasztralról elemelt makett-figurák, mintsem hús-vér lények. Mit szépítsük: legfeljebb álombeli kikötők ezek – vagy még inkább ahhoz a látványhoz hasonlítanak, amelyek ébredés után még egy ideig megmaradnak az emlékezet peremén, mielőtt a nappali képek ostromára szertefoszlanának. Olyasformán látunk itt, ahogyan az ember emlékezik az álomban látottakra – egyszerre pontosan és elnagyoltan, aprólékosan és sematikusán: inkább a hangulatra, mint a tartalomra, az egész pontosságával, nem a részletek precizitásával.

De kicsoda álmodik itt?

Például én magam.

A nyitott ablak vagy ajtó melletti üres szék nyilvánvalóan engem vár; alighanem én hagytam a látcsövet is a küszöbön vagy a párkányon. Talán csak feltettem a sparheltre egy kávét főni, vagy dugóhúzóért túrtam fel a kredencet – de tüstént visszaülök, nehogy egyetlen percet is elmulasszak a tenger és az égbolt dialógusából. Állandóan változó fényekkel folytatják ezt a párbeszédet, pillanatról pillanatra, soha kétszer ugyanazt nem ismételve. Irigylésre méltó egy beszélgetés. Sietek újra elfoglalni helyemet a széken azért is, hogy szem elől ne tévesszem a legfontosabbat: a szemhatárt.

elérhetetlen konkrétum

Mert itt minden csak díszlet – a domboldalok, a domboldalon megtelepedett városkák, a városok terein lebzselő figurák elefántostul, csepűrágóstul, az utolsó szálíg. Az egyetlen, ami nem cserélődik, az egyetlen, ami állandó, a horizont. Minden és mindenki a láthatár felé fordul: onnan érkeznek a hajók, ott gyülekeznek a felhők, az ég szürkére vált, a fa az ablak előtt pirosba öltözik, a fények felváltva kihunynak és kigyúlnak – de a horizont vonalának vízszintese, ez az elérhetetlen konkrétum mindig jelenlevő,

mindig mértéket ad a látásnak. Lehet, hogy csak az utcák végén bukkan elő egy pillanatra vagy a dombok háttérében sejlik fel – mégis mindig ott van, mint távoli, megfoghatatlan, kétségtelen bizonyosság.

Michiel Schrijver

Ez a tekintet Európa tekintete. A láthatárt fürkésző szem. A reneszánsz művészet, ami már nem a középkor angyali perspektívája és nem a bizánci ismétlés, az enyészponttal kezdődik, vagyis a horizonttal. A felfedezések kora azzal indul, hogy a hajók orrát a parttól a horizont felé fordítják. Ez mind ugyanannak a szemléletváltásnak a folyamánya: a végtelenség elhagyja Istent és a világba költözik. És Nyugat egyedül azt hajlandó komolyan venni, ami végtelen.

Minden egyéb – játék. Egyedül a horizont valóságos.

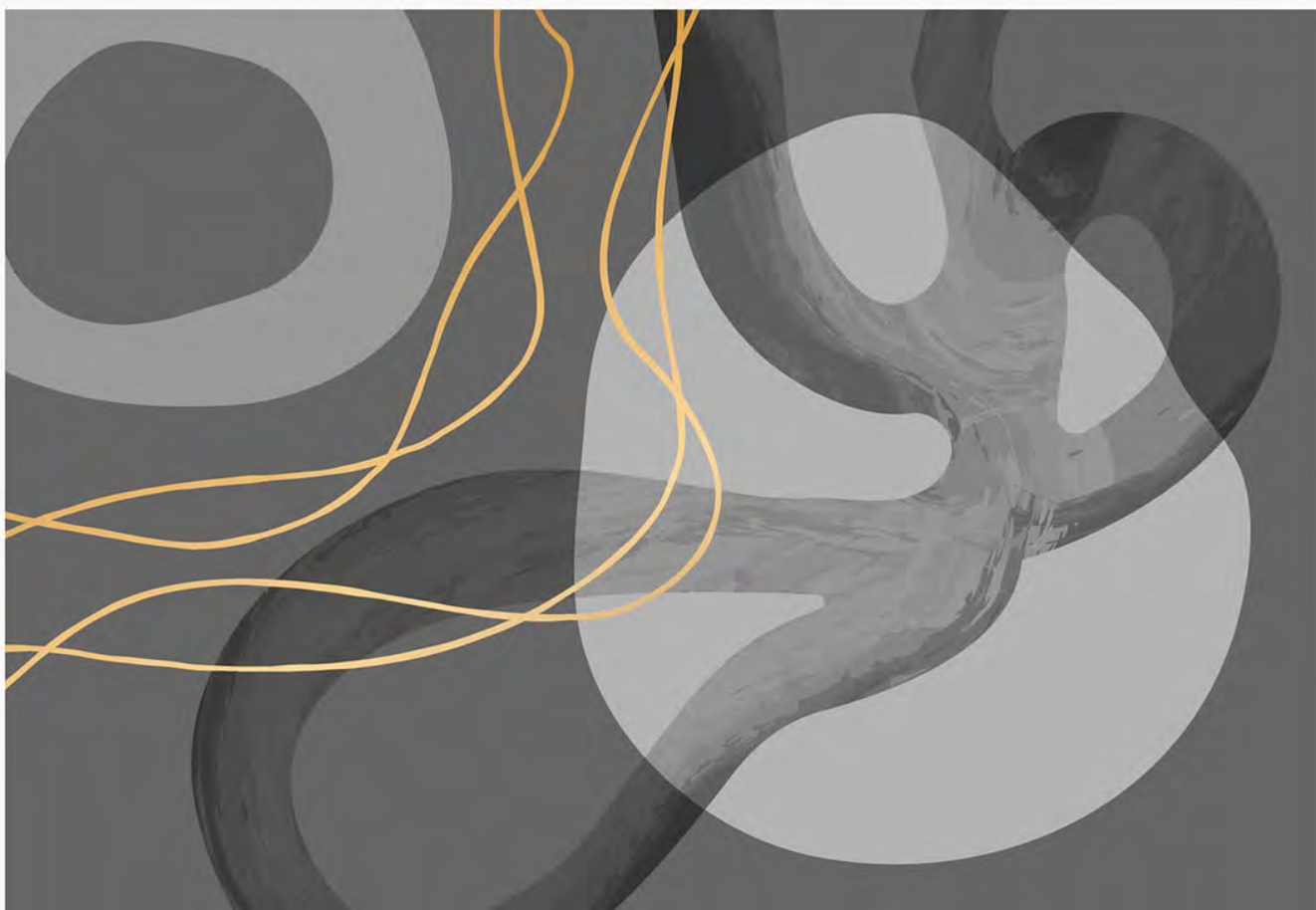
felső kép | Michiel Schrijver festménye

Bacsák Dániel

A LÁTHATATLANOK 11.

SZÉLMALMAINK

2022-09-19 | **ESSZÉ**

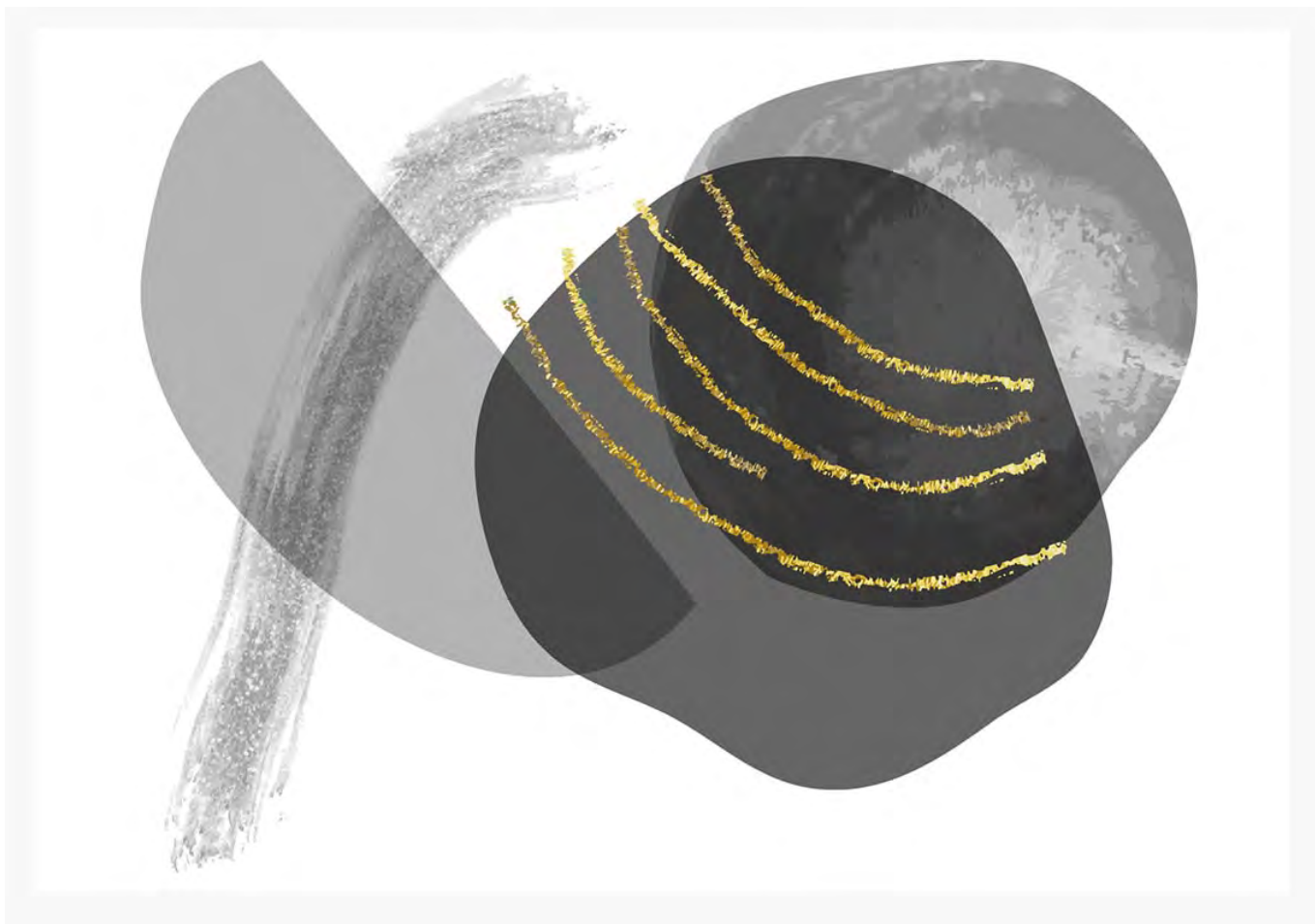

Ralf Dahrendorf német szociológus bonmot-ja, hogy „egy politikai rendszert hat hónap alatt le lehet váltani, egy gazdasági rendszert hat év alatt át lehet alakítani, a társadalmihoz hatvan év kell.” Azt, hogy egy méreteit tekintve robusztus, jellege szerint pedig zárt és totális pszichiátriai intézmény évtizedek alatt megmerevedett

struktúrájának fundamentális megváltoztatásához mennyi időre van szükség, sajnos nem tudom ilyen precízen meghatározni, de a Szentgotthárdon töltött éveim alapján tartok tőle, amíg adósok maradunk életünk politikai, gazdasági és társadalmi kereteinek drasztikus átalakításával, minden ilyen lokális kísérlet – akárcsak a miénk – hamvába holt.

Jöttmentek

2011 nyarán, az akkor még a Fővárosi Önkormányzat fenntartásában működő „szoci”-ban új intézményvezetőt neveztek ki. Az előző igazgató – nem számítva az egyéves interregnumot, amikor átmenetileg az akkor még létező gazdasági helyettes irányította az Otthont – három évtizeden keresztül töltötte be a tisztséget: regnálása idejére esett a szocializmus lassú széthullása, a rendszerváltás, a kilencvenes évek gazdasági recessziója, az ezredforduló, a kétezres évek nagy világgazdasági válsága, végül egy újabb rendszerváltás. A folyamatosan változó, sok esetben kifejezetten romló politikai-gazdasági körülmények ellenére ezt az időszakot a szentgotthárdi pszichiátriai intézetben mégis egyfajta állandóság, kiszámítható prosperálás jellemezte, amit egyszerre biztosított a helyi kötődésű, teljes karrierjét (pályakezdestől a nyugdíjazásig) az intézményben befutó vezető személye és a fővárosi fenntartás. Ebben a harminc évben az Otthon infrastruktúrája jelentős fejlődésen ment keresztül (pl. új lakóépület, lakóotthon, foglalkoztató épület, kertészet és sertéstelep), munkáltatóként a térség meghatározó szereplőjévé vált (tervezhető életpálya, tisztas megélhetést biztosító jövedelem, összetartó munkaközösség), ellátottjai számára pedig, legalábbis a többi hasonló hazai intézményhez képest, magas színvonalon nyújtott ápolást-gondozást. Az 1970-es évek **rettegett elmeszociális otthona** már a múlté volt.

Mindezek tükrében egyáltalán nem meglepő, hogy a távoli Budapestről érkezett új igazgatót, az orvos, agykutató, egykor egészségügyi helyettes államtitkár K. G.-t sokan kétkedve, bizalmatlanul fogadták, hiszen a változás nem csupán új lehetőségeket rejthet magában, de bizonytalanságot is, éppen azt, ami addig egy egész emberöltőn keresztül elkerülte az Otthont. (Nem mellékesen: a szentgotthárdi intézet hetvenéves történelmében ez volt az első és eleddig utolsó alkalom, hogy orvos vezette – s minthogy a kontinens legnagyobb bentlakásos pszichiátriájáról van szó, ez a tény szerfelett árulkodó jele a hazai ellátórendszer kétarcúságának, az egészségügy és a szociális rendszer indokolatlanul éles szétválasztásának.) K. G. nem titkolta sem felettesei, sem beosztottjai előtt, hogy nem konzerválni akarja a jó színvonalon működő, de a külvilágtól mégis elzárkózó intézményt, hanem kinyitni, fizikai és szellemi értelemben egyaránt. Már a kinevezése előtti bejárásán felfigyelt a kőfalakra rögzített, sövényrel gondosan takart szögesdrótra – az új idők új szelét gyorsan észlelő munkatársak el is távolították, mire néhány héttel később elfoglalta székét az igazgatói irodában.

átjárhatatlan fal

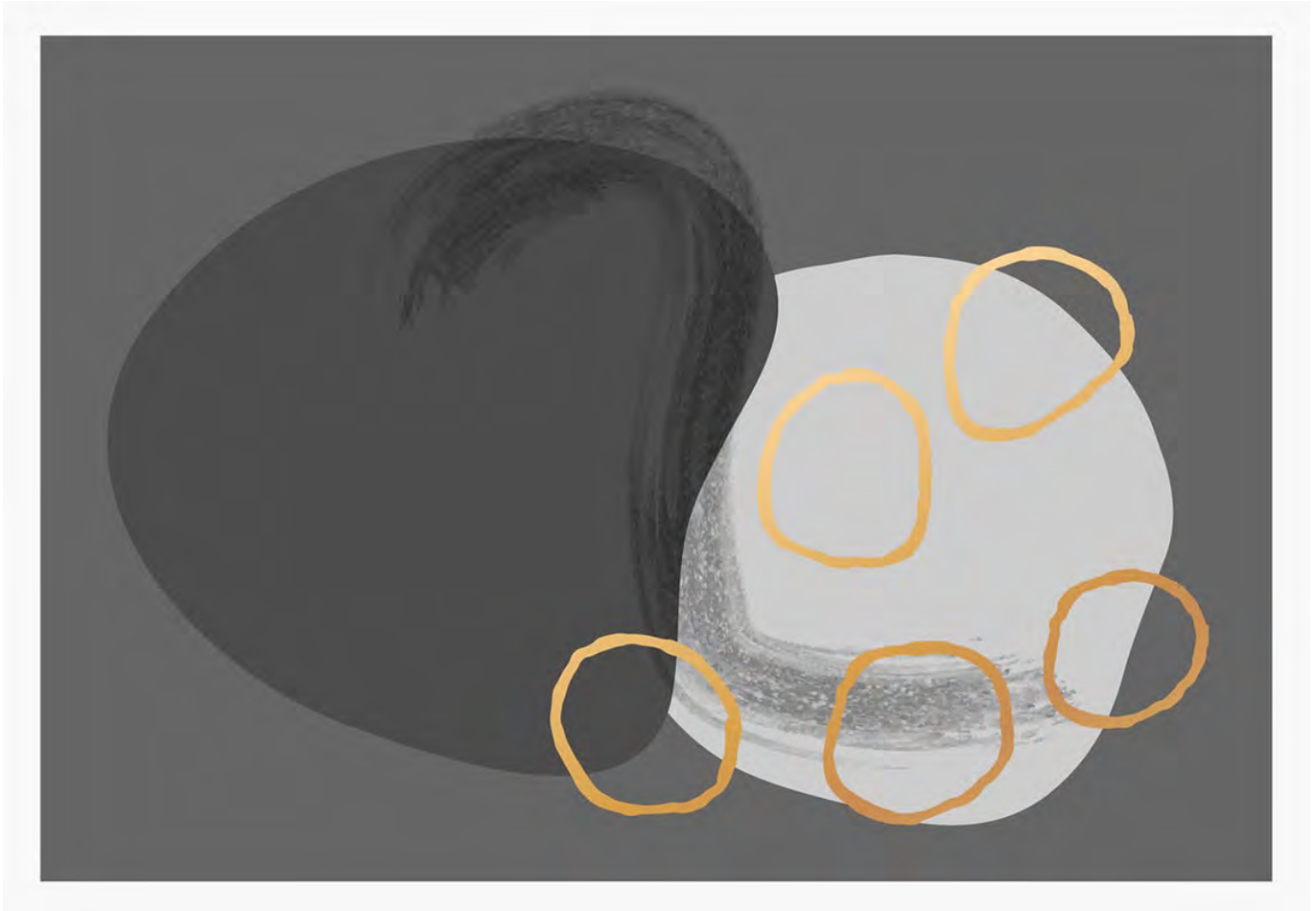
Az olajozott együttműködés igazgató és személyzete között később jóval kevésbé volt gördülékeny. Már a szimbolikus reformintézkedés, a szögesdrót eltávolítása is sokakban ellenérzést váltott ki, miután magával

vonta, hogy a tilosban járó lakók az addig átjárhatatlan falat megmászva kiszökdöstek az intézetből – ezt a kerítés mentén heverő széttört műanyag székek jelezték.

Ráadásul K. G. még a kinevezése évében, ombudsmani javaslatra megszüntette a **normasértő lakók elzárására létrehozott Speciális Részleget**, helyette létrehozta a Terápiás Részleget, csoportszobákkal és hangágyas relaxációs helyiséggel, ami egy jogszerűtlen, szakszerűtlen, de – legalábbis az elzárás idejére – hatékony fegyelmező eszközt vett ki az orvosok és az ápolók kezéből. A lakók, de talán még a dolgozók egy részének is igénye volt a több szabadságra (hétköznapjaikon és munkájuk során), ez azonban rövid távon elkerülhetetlenül növelte a bizonytalanságot, csökkentette a biztonságérzetet, olyan új krízishelyzeteket okozott, amelyekre addig nem voltak felkészülve, ilyesmit addig nem tapasztaltak – és nem utolsó sorban nagyobb személyes felelősséggel is járt.

Ennek az új, a vezető autoritása helyett az egyéni szabadságot előtérbe helyező szemléletnek az egyik plasztikus példája az étkeztetés átalakítása. Évtizedeken keresztül kötelező volt a dolgozóknak is az Otthonban ebédelniük, hiszen így kétségtelenül könnyebben tervezhető és gazdaságosabb volt az ételmezés, ugyanakkor az ételek minősége csupán egy közepesen ízletes, nem kimondottan egészséges menzai szintet ütött meg. Az új igazgató már mandátuma első évében korszerűsítette a konyhát, többek között saját malommal látta el, így biztosítva olcsón a teljes kiőrlésű liszt előállítását, az ellátotti foglalkoztatás keretében működtetett kertészetben fokozta a zöldség-, fűszer- és gyógynövénytermesztést, a gazdaság egy jelentős részét pedig stevia termesztésére állította át, amivel sikerült kiváltani az intézeti cukorfogyasztás meghatározó részét. (Sajnos, a sertéslepet már korábban be kellett zárni uniós élelmiszerbiztonsági előírások miatt.) A változatlan árú ebéd a dolgozók és a lakók számára (ugyanazt kapták!) finomabb és egészségesebb lett, ezzel párhuzamosan viszont a személyzet számára megszűnt kötelező jellege, szabadon eldönthette mindenki, továbbra is igénybe akarja-e venni. A befizetők

száma természetesen csökkent – ez volt tulajdonképpen a minőségjavítás ára. Valójában minden kisebb-nagyobb változtatás mögött hasonló metódus húzódott meg: úgy növelni a szabadságot, hogy az ezzel együtt járó nagyobb egyéni felelősség vállalása egyúttal valami jobb eléréséhez vezessen.

Az évtizedes mozdulatlanság után lassan mozgásba lendült, de emiatt bizonytalanabbá is vált szervezetet legalább három módon igyekezett az új vezetés stabilizálni. Egyrészt az ország minden részéből (de főként a fővárosból) szakembereket toborzott az Otthonba, akik számára, ha méltányos fizetést nem is, de kihívást, fejlődési lehetőséget és feltétlen szakmai támogatást tudott biztosítani. Ezek a pénzre nem váltható „speciális juttatások” a potenciális munkavállalók két csoportját tudták megszólítani: a kalandvágyó fiatal pályakezdőket (ilyen voltam én is: a fizetésem alacsonyabb volt, mint a szentgotthárdi albérletem díja) és a már biztos egzisztenciájú, új impulzusokra vágyó idős kollégákat, így az újonnan megalakult Terápiás Csoportban a lázadó progresszivitás és a sokéves tapasztalatokon alapuló

megfontoltság termékeny – **olykor pedig robbanásveszélyes** – keveréke állt össze. Másodrészt a korábbi merev hierarchia jelentősen lazult, az egyszemélyi döntéshozatalt felváltották a csoportdöntések, egymást követték az esetmegbeszélések, szakmai teamek, értekezletek, volt olyan nap, mikor szinte el sem hagytuk a tárgyalót. A participatív, részvételi vezetési stílusnak köszönhetően a frontvonalban dolgozók (ápolók, mentálhigiénés nővérek, foglalkoztatók) is szerepet kaptak a döntések előkészítésében, az alternatívák megfogalmazásában, a problémák megnevezésében, a javaslatok megtételében, végül pedig a döntések meghozatalában is. Sőt – **a terápiás közösség szemlélete jegyében** – a lakókat is bevonták ebbe, valódi érdekképviselői testületté vált a Lakóönkormányzat és az Érdekképviselői Fórum. Harmadrészt az új vezetés szakmai értelemben is nyitottá tette az intézményt: hazai és nemzetközi kapcsolatokat épített ki társintézményekkel és egyetemekkel, tanulmányi utakat szervezett, támogatta vagy akár finanszírozta a dolgozók továbbképzését, valamint képviseltette magát a szakmai-tudományos fórumokon, olykor még szervezte is azokat, mint **éppen ama bizonyos késelés megtörténte után néhány nappal**.

A megszokás azonban nagy úr, és minél hatalmasabb egy intézmény, annál nagyobb tehetetlenségi erő hat rá. A dolgozók érzékelhető többsége a legjobb időszakokban sem támogatta a változtatásokat, talán mert mást gondoltunk a pszichiátriai betegségekről, a betegekről és a felépülési esélyeikről, és/vagy talán mert messziről jött emberek próbálták egy addig homogén, zárt munkaközösség mindennapjait újraszervezni. Akármennyi idő telt el, mi, az igazgató és az újonnan érkezett kollégák mindvégig csupán jöttmentek maradtunk – nyilvánvalóan, hiszen mit számít az a néhány Szentgotthárdon és az intézetben töltött röpké év ahhoz képest, hogy ugyanitt tősgyökeres helyiek 16-18 éves koruktól nyugdíjazásukig dolgoztak, közte harminc olyan békés évvel, amikor egyetlen közülük való, a szomszédjukban élő, őket hetedízigen ismerő vezetőjük volt. Modernizálási kísérleteink többnyire zátonyra futottak az „eddig is jó volt” és a „most már ezt a pár évet kihúzzuk” mentalitáson, ami látszólag működött (pl. a már említett Terápiás Részleg, a kimenőmegvonás mint szankció helyett alkalmazott jóvátételi munka vagy a lakóknak nagyobb önállóságot

biztosító Rehabilitációra Felkészítő Osztály), valójában az sem épült be a szervezet szövetébe, idegen test maradt, amit később, az első adandó alkalommal kilökött magából.

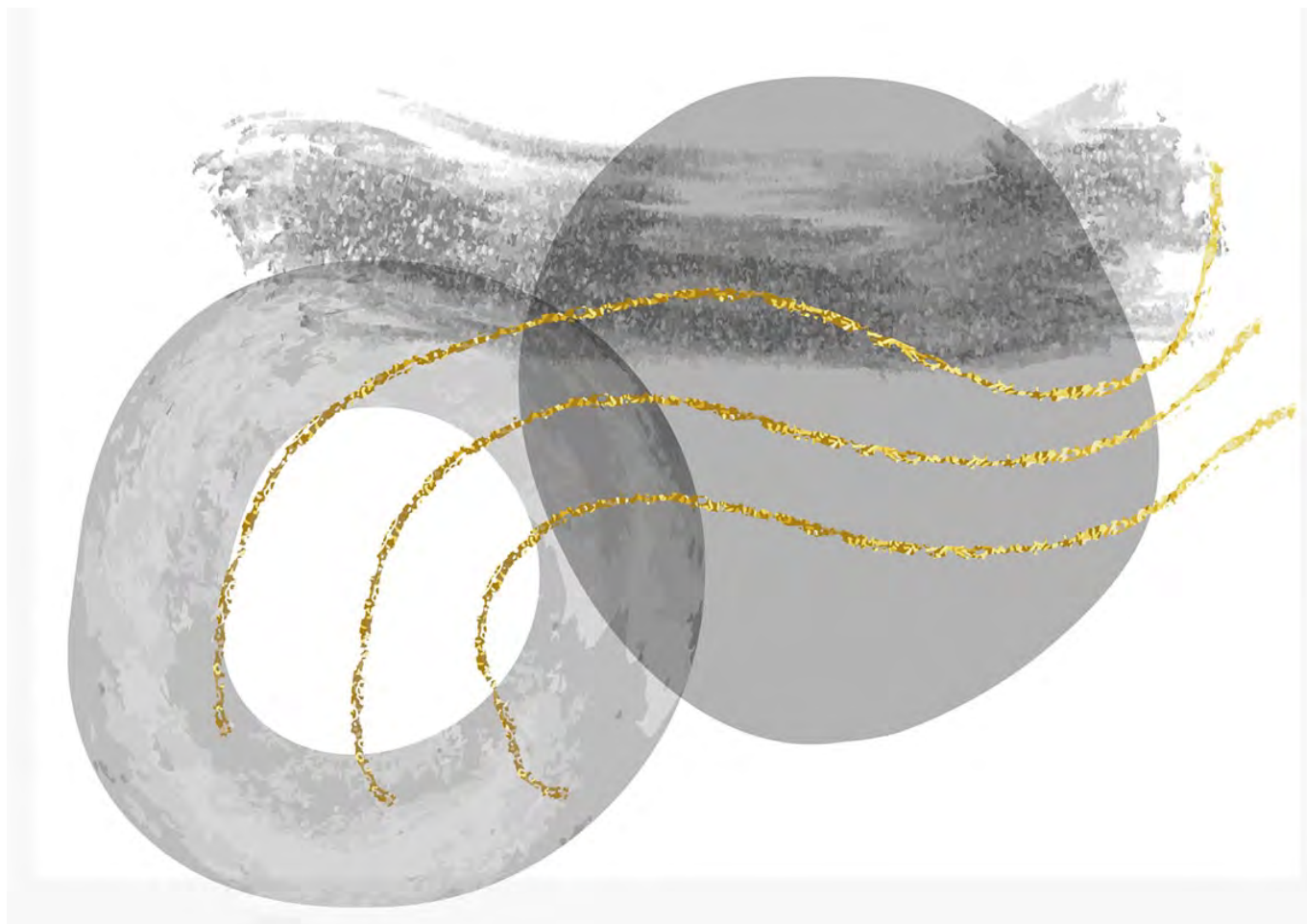
az istállófiú

Persze mi, jöttmentek is hibáztunk. Lehet, túl gyorsan és vehemensen, a tradíciókat és (meg)szokásokat nem kellő alázattal kezelve, a hazai szociális szakmai, szakpolitikai és társadalmi valóságtól túlságosan elrugaszkodott, naiv elképzelésekkel igyekeztünk más irányba terelni az Otthon működését. Például amikor egy, a város felé is nyitott meditációs épületet terveztünk, amibe több egyetem építészeti tanszékét és hallgatóit is bevontuk: építőtábor keretében, újrahasznosított anyagokat felhasználva folyt volna az építkezés, de a fenntartó a minimálisra szorított költségeket sem kívánta fedezni, így végül csak a makettek formájában elkészült tervpályázatok elbírálásáig jutottunk. Látványos, ésszerű és kivitelezhető projekt volt, mégis távol esett attól a realitástól, ami körülvett minket. De valószínűleg arra sem állt még készen a munkahelyi kollektíva túlnyomó része, hogy az orvosközpontú, tekintélyelvű hierarchiát megtörve multidiszciplináris, a különböző szakmai nézőpontokat ütköztető és egyesítő csapatmunkában gondolkodjon. Az egyik idős, régóta az Otthonban dolgozó pszichiáter egyszer annyit fűzött végső ellenérvként a demokratikus működésen alapuló, terápiás közösséget képviselő szemlélethez, hogy 'a lóversenypályán sem az istállófiú mondja meg a zsokénak, hogyan űzze a lovat.'

A fejtől

Az intézményen belüli ellenállás idővel, következetes és ciklusokon átívelő munkával, edukációval és érzékenyítéssel akár enyhülhetett volna, ha a dolgozói elégedetlenséget nem táplálják olyan külső körülmények, melyre csekély ráhatásunk volt. 2013. január 1-től ugyanis az addig önkormányzati fenntartású szociális intézményeket, így a szentgotthárdit is, államosították, fenntartója a budapesti székhelyű, megyei kirendeltségeken keresztül irányító Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (SzGyF) lett. (Ma már jelentős részüket továbbadták az egyházaknak.) A centralizáció következménye a gazdasági önállóság elvesztése, a források

szisztematikus elvonása, valamint a szakmai autonómia folyamatos csökkenése volt. Egycsapásra megszűntek a dolgozói juttatások, például a negyedévente kiosztott jutalom, de még a kedvezményes nyaralási lehetőségek is (a Balatonon és egy olaszországi kempingben volt az Otthonnak egy-egy lefoglalható lakókocsija), az esetleges takarékos gazdálkodás pedig újabb elvonásokat vont maga után – elvégre a gondoskodó állam szerint ez csupán azt jelenti, hogy valójában kevesebb pénzből is képes működni az intézet –, így az Otthonnak költségvetési mozgástere sem maradt. A drasztikusan romló jövedelmi helyzetért és munkakörülményekért azonban kevésbé a távoli, szabad szemmel alig látható központ végrehajtóit, főleg nem a döntéshozó politikusokat hibáztatták a dolgozók, hanem akit és amit mindezekkel – pusztán a véletlen időbeli egybeesés miatt – azonosítottak: az új vezetővel és az általa képviselt érával.

Az állami fenntartói struktúra kafei viszonyokat teremtett. A központtal nem, csak a Szentgotthárdtól egyórányi autóútra lévő szombathelyi kirendeltséggel lehetett közvetlenül érintkezni (az egykori emberminisztériummal pedig kifejezetten tilos volt), az azonban sok esetben sem a központi direktívákat nem ismerte, sem a helyi viszonyokat nem látta át, lényegében egyszerű küldönci szerepet látott el. Naponta akár több alkalommal is rövid határidős jelentést kért az Otthontól, melyeket változtatás nélkül küldött tovább Budapestre; a kirendeltségnek küldött leveleinkre olykor a központból érkezett válasz, az arra adott viszontválaszaink azonban rendre visszhangtalanok maradtak, talán célba sem értek. Ez utóbbi történt **a korábban már említett közösségi konfliktus- és bűnmegelőzési stratégiánkkal** is. 2015 májusában a szöveg első (béta) változatát véleményezésre elküldtük az SzGyF megyei kirendeltségén keresztül a főigazgatóságra, ahonnan több hónappal később olyan válaszlevelet kaptunk, melyben alap- és ellátotti jogokra, valamint bővebben nem részletezett szakmai szempontokra hivatkozva nem javasolták a bevezetését. „A dokumentumban [stratégiában] felvázolt és részletes adatokkal alátámasztott információk arra engednek következtetni, hogy a kialakult helyzetet jelenleg nem tudják/nem képesek kezelni az intézmény dolgozói. A dokumentum orvosi szemléletű, a szociális munka céljai és az arra építendő technikák és professzionális munka nem jelenik meg benne. [...] Az empátikus és a kizárólagosan szakmai szempontokat javasolom előtérbe helyezni, valamint az intézmény jellegének, elsődlegesen pszichiátriai betegeknek megfelelő multidiszciplináris munkára épülő szemléletet vinni a gyakorlati munkába” – fogalmaztak a konkrét javaslatokat egyáltalán nem tartalmazó válaszukban, azt a stratégiát véleményezve, melyet alapos helyzetelemzést követően egyébként az a team készítette, melyben minden szakmacsoportnak és a lakóknak is volt delegáltja. Nem sokkal később csaknem 20 oldalas válaszlevélben reagáltunk, immáron közvetlenül a főigazgatóságnak címezve, benne a hazai és nemzetközi orvosi, pszichológiai és kriminológiai tudományos irodalomra bőségesen hivatkozó szakvéleményekkel érvelve. Erre azonban újabb, sem elutasító, sem támogató reakció nem érkezett – igaz, a szavak helyett a tettek többet mondtak: később egyetlen forrást igénylő elemére (például az alkoholderápiás részlegre, a gyógyító kertre, a biztonsági szolgálatra) sem kaptunk pénzt.

*

A többfrontos szélmalomharcot talán még ma is vívnánk, ha 2016-ban a fenntartó nem zárta volna rövidre a történetet. Az ötéves igazgatói mandátum lejárta után, az új vezetői pályázat kiírásakor a jogszabályban rögzített megannyi, szinte megszámlálhatatlanul sok lehetséges végzettség közül a fenntartó éppen csak egyet húzott le a listáról.

Úgy esett, hogy az unió legnagyobb bentlakásos pszichiátriai intézetének élére immár nem lehetett orvost kinevezni.

folytatjuk

Az Otthon lakóinak nevét a szerző megváltoztatta.

kép | adobe.com

Dobosi Bea

A TÖRTÉNETÍRÓ

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-23 | NOVELLA, WORLD PRESS PHOTO

Sokan vannak, kik ismernek; kevesen, kik emlékeznek rám. Uralkodó dinasztia sarja vagyok. Atyám a halála előtt önkívületi állapotában élete legököklőbb ütközeteiről és legforróbb éjszakáiról beszélt. Anyám hallgatott.

Atyám egy szem lánygyermek vagyok. Kicsiny koromtól láthatatlan. Szolgáink nem hallották meg parancsaimat, dajkám egyetlen kedves szót sem vesztegetett rám.

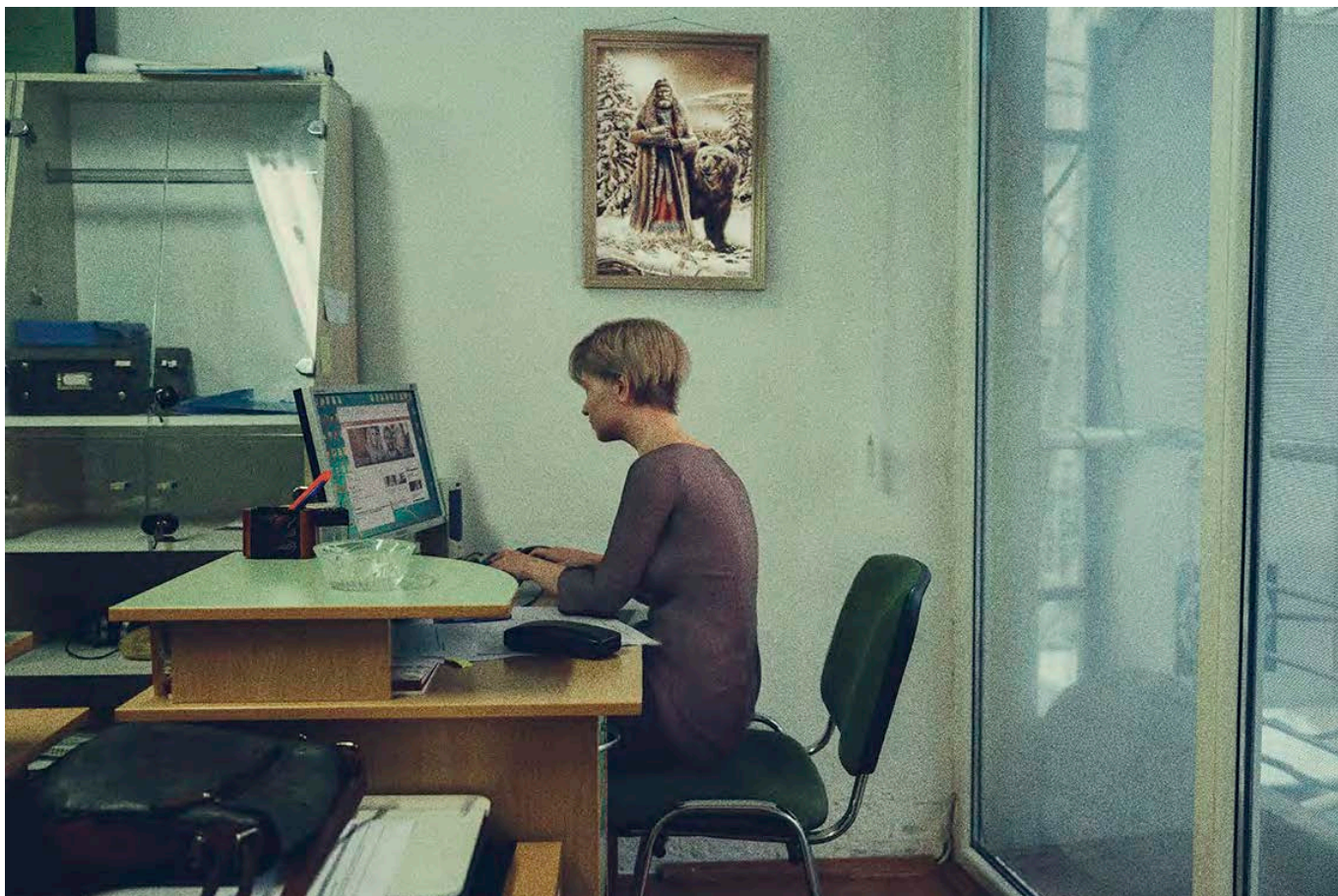
Magas rangú vendégeink úgy jártak-keltek palotánk hús termeiben, mintha egy lennének a kárpitozott karszékek vagy a gazdag faragású pulpitusok közül. Nevem kimondhatatlan, akár egy istené.

könnytelenül sírt

Anyám fukarul bánt szeretetével. Sosem csókolt meg, s ritkán, minden kitapasztalható ok és gyöngédség nélkül érintette meg arcomat. Harsányan nevetett, könnytelenül sírt. Azt mondják, hasonlítok rá. Szemem a szeme, fülem a füle, hajam a haja. Az ő száját és orrát viselem. Enyéme szenvedései.

Fivéreim nagyobbak és erősebbek voltak nálam. Széles vállú, duzzadó izmú, daliás férfiak. Fejüket kopaszra borotválták, arcukat barbár színekkel festették. Ha nem űztek csúfot belőlem, megvetően elfordultak tőlem. Alázatosan lesték atyám kívánságait.

Nem sejtették, hogy atyám szívének én vagyok a legkedvesebb. Talán megérezte képzeletem és szavaim erejét. Emlékszem domború mellkasára, szürke szakállára, fekete pöttyös orrára, gyűrűktől súlyos, hurkás ujjaira. Sosem múló fájdalom, hogy nem láthatta beigazolván sejtelmét.

Titokban érintkezett velem. Enyhe éjszakákon nehéz illatú rózsalugasában ültünk; árnyas magántermeiben, ha birodalmunkban tombolt a rekkenő nyár. Zord teleken behúzódtunk párás levegőjű, fűtött pálmaházába, vagy lábához telepedtem a hatalmas ónixkandallóban pattogó tűz előtt. Nehéz szuszogással aludtak a tágas termek.

Véres hadjáratairól lelkesen és nagy beleéléssel mesélt. Tüzesen olvasta fel a Nagy Utazó kalandjait a poros kötetekből, melyek megtöltötték oszlopos könyvtára polcait. Szemem előtt vasvértes hadak vonultak, asszonyok vajúdtak, birodalmak emelkedtek fel és roppantak meg végzetes társadalmi-gazdasági válságok súlya alatt.

lakatlan pusztaságokon

Jó atyám és szülő anyám halála után fivéreim felkerekedtek megvívni háborúikat. Seregeik önérzetesen meneteltek idegen birodalmak

felé. Égig érő csúcsokon, hömpölygő folyamokon, lakatlan pusztaságokon keltek át. Érces indulóik messzi zengtek, hajóik büszke orrdíszre fel-le bukdácsoló hét tenger hullámain.

Egy időre megfeledkeztem róluk. Atyám oszlopos könyvtárában szívtam magamba a tudást. Mécssem fényénél kötetei apránként feltárták előttem szörnyű titkaikat. A történetekből egy idegen férfiú képe bontakozott ki: kit oly hően szerettem, szívtelen zsarnok hírében állt.

Krónikások feljegyezték, hogy birodalmában sínylődött a nép. Hasztalan fáradt, éléskamrájában nem akadt betevő falat. A békétlenkedőket és a varázslókat karóba húzatta, megvakított rabszolgák hajtották malmait.

Besúgói ott ólálkodtak a bormérésekben, az örömházakban, a haldoklók ágyánál. Lesték a vigyázatlan szót, kihasználták a haragtartók és irigyek gyöngeségeit. Börtönei mindig zsúfolásig tömve voltak, sosem tétlenkedtek hóhérai.

Nem ilyen embernek ismertem meg. Úgy hittem, kiapadhatatlan ércitelérjei és gazdag kőbányái szakadatlan ontják felbecsülhetetlen kincseiket. Zsíros földjein kalász érik, legelőin barom bőg, falvaiban jóllakik a bőrmíves és a madárkereskedő.

Hódításai birodalma javát szolgálják. A legyőzöttektől méltányos adót szed, alattvalóival nagylelkű. Ha dúl is, pusztítása nem céltalan. Bölcs gondolkodóink már századoknak előtte papírra vetették, hogy az építéshez előbb rombolni kell: eltörölni a föld színéről mindent, mi avított és haszontalan.

Hetvenhét éjszakán hányódtam álmatlanul, hetvenhét nappalon róttam gondolataimba veszve pompás kertjeit. Átkoztam a hitvány gyalázkodókat, kik megfélekedtek erényeiről, s elhallgatták katonai-politikai sikereit. Biztosra vettem, hogy vádjaik nem egyebek irigység szülte gyáva hazugságoknál.

Megfogadtam, hogy igazságot teszek. Nem nyugszom, míg tisztára nem mosom atyám méltatlanul bemocskolt nevét. Újraírom történetét, hogy az eljövendő nemzedékek népek oltalmazójaként, bölcs vezérként, galamblelkű békehozóként emlékezzenek rá.

Nekifogtam nehéz munkámnak. Szemem a távoli múltba révedt, fogantatásom előtti időkre. A vadonban ismeretlen madarak rikoltoztak, vérvörös virágok nyújtották felém alkonyatkor nyíló törékeny tölcseireiket. Idegen városok kőcsipkés templomai, bevehetetlen várfalai között jártam.

Nem tagadom, olykor elragadtattam magam. A lapokon elburjánzottak az ékes adjectivumok. Leírásaim alapján egy kisdéd is maga elé képzelhette a népét védő, bátor hadúr délceg természetét, nyájas arcát, enyhet adó kezét. Egynémely paragrafusban az igazság letéteményesének neveztem.

százhet szűz

Kiválasztottam legmegbízhatóbb írnokaimat, hogy hetvenhét nappal és hetvenhét éjszakán át fáradságot nem kímélve másolják kéziratomat. Szolgáim gondoskodtak a folyton égő faggyúgyertyákról, a kifogyhatatlan ivóedényekről, a kényelmes fekhelyekről. Százhet asszony főzött rájuk, százhet szűz nyitotta meg előttük ölet.

Hetvenhét nappal és hetvenhét éjszaka elteltével hírnökeim felkötötték sarujukat. Lóra kaptak, tengerre szálltak, szétszéledtek minden égtáj felé. A legtávolabbi birodalmak koronás főinek is kezébe adták írásomat.

Számításom bevált. Atyám nevét hamarost dicsőíteni kezdték: költők zengték eposzaikban a vaskezű, de igazságos és rettenthetetlen uralkodó hőstetteit. Nem élt oly ember az égöveken, ki ne hallott volna birodalmunkról és legendás királyáról. Messze földön híresek lettek népeink.

Azt hiszem, megsejtettem valamit. Kíváncsiságból megírtam fivéreim történetét. Egyiküknek megadtam a dicsőséget, hogy idegen phalanxok ellen vívott csatában essen el, ám a többivel nem voltam ily kegyes. Száraz kősvatagokban, éjsötét szakadékokban, vágózó lovak patái, robogó kocsik kerekei alatt lelték halálukat.

Eljutott hozzám a hír, hogy midőn vértől izamos ütközeteik után sebesülten betántorogtak egy-egy faluba, senki sem hitte el, hogy a nagy uralkodó ivadékai. Egy korty vizet, egy falás kenyeret sem remélhettek. Nem volt oly pontja e világnak, hol oltalmat lelték volna, s kínjaikra enyhülést.

A népek ujjal mutogattak a gaz bitorlókra. Csúfolódásuk bűzös csatornákba, mélységes mély barlangokba, romos remetelakokba űzte őket. Vadkutyák és sakálok marcangolták eleven húsukat. Nyomorultul, mindenki által elhagyatva pusztultak el. Szavam nagyobb súllyal esett latba, mint a hatalmasoké.

Kisvártatva küldöttség érkezett. Marcona harcosok csörgő fegyverekkel, harsogó kürtszóval. Szemük mély kút, bozontos szakállukban száraz falevelek. Szolgáim naphosszat hordták elébük a ropogósra sült fácánhússal, mézeslepénnyel, roppanós gyümölcssel megrakott tálakat. Kupáik sohasem ürültek ki.

Felöltöttem fekete daróccsuhám. Fátyollal fedtem el arcomat. Legbensőbb magántermemben egy végtelen hosszúságú asztalnál fogadtam agg vezérüket. A fanyar füstben krárogva kérte, hogy vessem papírra népe új történetét. Beszéljek iszonyú hányattatásukról, sanyarú leigázásukról, végtelen elhagyatottságukról a sarkcsillag alatt.

Sikerre vittem megbízatásomat. Fizetségem nem drágakő, smaragd, rubin és zafír lett, csupán néhány aprólékosan faragott csont, míves fegyver, mesterien ácsolt hajó. Ám a világ felfedezte tehetségemet: a legeldugottabb falvakban is azt rebesgették, hogy él egy nagy történetíró, kinek hatalma van múlt s jövő felett.

Beköltöztem atyám kerek szentélyébe, hol oly sok éjszakán imádkozott hadiszerencséért. Ajtóim előtt hét terasz nyújtózott, a hét teraszon pazar kertek és kutak, a kerteken és kutakon túl hét kapu. Tudtam, hogy sosem hagyom el e hely falait. Önkéntes börtönömbe senki emberfia sem teheti be lábát.

Írópulpitusom előtt háromlábú szék, derékaljam kemény, ablakomon nem süt be a nap. Fejem felett rendületlenül forog az állhatatlan csillagos ég. Ünnepeinken megmosom arcomat a Tisztaság Forrásában. Híveim óntányéron teszik küszöbömre a penészes sajtot, a sült kappant, a ragacsos fűgét.

tilos kapcsolatba lépnie velem

Senki sem pillanthat meg.
Megbízásaimat egy kő alatt találom a
kerti ciszterna mellett minden
újholdkor. Az üzenetek hozójának tilos
kapcsolatba lépnie velem.

Gyöngeségemben fületem hegyezem, ha az éj leple alatt megroppan egy faág. Sosem tudhatom, hogy nem csak egy ruganyos léptű szarvasünő tévedt-e kertjeimbe.

Pirkadat előtt osonok ki, mikor a halastóban alszanak a flamingók, s díszes farktollait nem terjeszti szét a páva. Csuklyám megvéd a kíváncsi tekintetektől, a cédula szempillantás alatt tűnik el csuhám redői között. Úgy surranok vissza szentélyembe, mint a tolvajok.

Megbízásaim ritkán hosszabbak öt szónál. Többet írni se nem szükséges, se nem ildomos. A hozzám fordulók tökéletesen tisztában vannak képességeimmel. Termékeny fantáziámnak nincs szüksége hosszas magyarázatokra vagy a körülmények részletes ismertetésére. Mécssem fényénél dolgozom.

Megbízóim között nagy királyok, rettegett hadvezérek, felszentelt papok és kiátkozott eretnekek vannak. Sírrablók, gyűlölt adószedők, törvények őrei. Nagy horderejű birodalmi törekvésektől aprócseprő magánügyekig sok minden kerül írópulpitusomra. Kincsházam mindig arannyal teli.

Egyszer háborúk történetét mesélem el, s tollam nyomán a győztesből vesztes lesz, földjét sóval hintik be ellenségei. Másszor egy kocsiversenyben bizonyítom rá a csalást a kékek nyertes csapatára. Megint másszor egy el nem hált házasság történetét vetem papírra, s a csalfa asszony fattya jogos örökössé lép elő.

Ha fordul a kocka, hatalmamban áll újra vesztest csinálni a győztesből, becsületesen küzdő hajtót a csalóból, zabigyereket a juss várományosából. Nincsenek sem örök szövetségek, sem örök viszályok. Egyetlen tollvonásomra ellenségekből barátok lesznek, s szilárdnak hitt birodalmak válnak a földdel egyenlővé.

Nem ördögösség. Elég elhanyagolni a központozást vagy beszúrni egy homályos allegóriát. Kétkedést szítani, elhinteni a bizonytalanság magvait, vitatni a nyilvánvalót. A régi történetet megsemmisíteni szükségtelen. Semmi sincs, mi az emberi emlékezetnél megbízhatóbb. A tudatlanság táptalaján buján tenyésznek történeteim.

Feladatomban nem mindig hálás és veszélytelen. Megesik, hogy hazugsággal vagy hamisítással vádolnak. Nem feltételezem róluk a rágalmazás szándékát. Nem tudják, hogy minden történet csak egy a sok közül. Az elágazások és értelmezések száma végtelen, a múlt rekonstruálhatatlan, a jövő talány.

A legnagyobbak közé sorolhatnám magam. Történeteimet egy világ ismeri. Gyerekek biflázzák, tudósok citálják, politikusok verbuválnak támogatókat velük. De megtanultam elrejtteni büszkeségemet. A nyilvános elismerés egyet jelentene a csúfos kudarccal.

Amennyire tudom, foglalkozásom egyetlen képviselője vagyok. Magányosabb, mint a mindenségben céltalanul száguldó vak meteorok. De századok múltán majd ezek lépnek nyomdokaimba. Kései utódaim tökélyre viszik módszereimet, kiteljesítik művemet. Kezük alatt új világrend épül. Reménnyel tölt el a pusztulás.

kép | Jonas Bendiksen, Norvégia: Veles könyve

A *Veles könyve* 2021 áprilisában jelent meg, mint dokumentarista projekt az álhírek előállításáról Velesben, egy észak-macedóniai kisvárosban, amely 2016-ban az álhírgyártás fellegráráként került fel a világtérképre. Hat hónappal a projekt publikálása után Bendiksen elárulta, hogy hamisítvány az egész. Az összes ábrázolt személy számítógépen generált 3D-s modell. A képek háttere Veles üres tereinek fotózásával készült, aztán 3D-s térré alakították. A projekt azt szemlélteti, milyen egyszerű az álhírek előállítása, terjesztése és elhíttése.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Szabolcsi Viktória

EGY ÜVEG KÓLA

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-28 | VERS, WORLD PRESS PHOTO

apám nem beszél, füttyel köszön el,
hajnalban indul, jaguár a lépte,
a csönd alján jár, nem néz föl az égre,
teste a fáké, embert nem ölel,

anyám nem beszél, fülel, míg a zöreij

kerekekké nő, nem beszél öcsém se,
hümmög valamit, hogy múljon az éhe,
a zajból autó lesz, távolból közel,

és anyám beszélni kezd, a Maici,
mondja, a folyónk, Maici, kiszárad,
a mi hibánk, mondja, és elhiszi,

túl közel jöttünk, a férfi áll csak,
nézi őt, és egy üveg kólát nyit ki –
majd elhajt, csak a csönd porzik utána.

kép | Lalo de Almeida, Brazília, a *Folha de São Paulo*/Panos Pictures számára

Az amazóniai esőerdőt óriási veszély fenyegeti, mivel Jair Bolsonaro elnök környezetvédelmi szempontból hátrányos politikája nyomán egyre nagyobb lendületet kap az erdőirtás, a bányászat, az infrastrukturális fejlesztés és a természeti erőforrások kiaknázása. 2019 óta tíz éve nem tapasztalt módon felgyorsult a brazil Amazónia pusztulása. A terület kizsákmányolása nemcsak a biológiailag rendkívül gazdag ökoszisztémát pusztítja, hanem számos társadalmi következménnyel is jár, különösen az őslakos közösségek esetében, amelyek kénytelenek megbirkózni környezetük és életmódjuk jelentős romlásával.

A Pirahã közösséghez tartozó nők és és gyerekek a Maici folyó partján lévő telepük mellett állva a transz-amazóniai autópályán elhaladó autósokat figyelik, azt remélve, hogy némi édességet vagy üdítőitalt kapnak tőlük. Humaitá, Amazónia, Brazília, 2016. szeptember 21.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Fecske Csaba

AHOL ERDŐ VOLT

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-27 | VERS, WORLD PRESS PHOTO

ahol erdő volt élet valaha
most semmi nincs
csak a borostás föld szomorú némasága
fejszecsattogás fűrészszivalkodás
után az ég roppant búrája alatt
sínylő remény csenevész sarjadék
ködben és benzingőzben fuldokló növedékfácska
lombzúgás madárhangok hiánya
a gazban vézna gyalogút kacskaringózik
céltalanul mint a fájdalom
farkasszemet néz az ég a földdel
ahol élet volt most a semmi van
emberszagú félelmetes

kép | Lalo de Almeida, Brazília, a *Folha de São Paulo*/Panos Pictures számára

Az amazóniai esőerdőt óriási veszély fenyegeti, mivel Jair Bolsonaro elnök környezetvédelmi szempontból hátrányos politikája nyomán egyre nagyobb lendületet kap az erdőirtás, a bányászat, az infrastrukturális fejlesztés és a természeti erőforrások kiaknázása. 2019 óta tíz éve nem tapasztalt módon felgyorsult a brazil Amazónia pusztulása. A terület kizsigerelése nemcsak a biológiailag rendkívül gazdag ökoszisztémára van pusztító hatással, hanem számos társadalmi következménnyel is jár, különösen az őslakos közösségekre, amelyek kénytelenek környezetük és életmódjuk jelentős romlásával szembesülni.

Légi felvétel a Belo Monte-gát építéséről a Xingu folyón, Altamira, Pará állam, Brazília, 2013. szeptember 3. A folyó vizének több mint 80%-át elterelték természetes medréből a vízerőmű építéséhez.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Csongor Andrea

SONKABUTIK

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-29 | VERS, WORLD PRESS PHOTO

Nyersen és azonnal akarlak,
vonyítok, nyálam csorgatom,
pórázon híz hozzád a szükség.
Reszkető orrcimpával szívom magamba illatod,
merőn figyelem a túloldalról,

ahogy kirakatba téve kelleted húsd,
combod kimérten rám villantod,
és az üveg, melyen át nézlek:
homályos szégyenem.
Te kellesz? A sóvárgás maga?
Bámullak, míg rám dermed a dér is.

kép | Lalo de Almeida, Brazília, a *Folha de São Paulo*/Panos Pictures számára

Az amazóniai esőerdőt óriási veszély fenyegeti, mivel Jair Bolsonaro elnök környezetvédelmi szempontból hátrányos politikája nyomán egyre nagyobb lendületet kap az erdőirtás, a bányászat, az infrastrukturális fejlesztés és a természeti erőforrások kiaknázása. 2019 óta tíz éve nem tapasztalt módon felgyorsult a brazil Amazónia pusztulása. A terület kizsigerezése nemcsak a biológiailag rendkívül gazdag ökoszisztémára van pusztító hatással, hanem számos társadalmi következménnyel is jár, különösen az őslakos közösségekre, amelyek kénytelenek környezetük és életmódjuk jelentős romlásával szembesülni.

Kóbor kutyák bámulják a hentesboltban lógó húst Vila da Ressacában, ahol korábban aranybányászattal foglalkoztak, de mára szinte teljesen elnéptelenedett. Brazília, Pará állam, Altamira, 2013. szeptember 2.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Taizs Gergő

MEGTISZTULÁS

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-25 | **VERS, WORLD PRESS PHOTO**

Keresztre feszített könnyű textilek.
Ruhátlan testek, testetlen ruházat.
A vihar vaskosan dől a semminek,
az égboltot sötétre cementálja.

Sok szennyesét agyagba csomagolja.

Mély fájdalommal tudatom... – hirdeti
jeltelen meszesgödrök megafonja.
A hiányt hogy kell kifehéríteni?

Felhőket centrifugáz a szél. Szárad
a felázott tanúság a kereszten.
Eltelik egy újabb bűzös évszázad,
kérdését az útszélre teregetve:

Hányszor kell körbeutazni a Napot,
hogy kimossuk a tájból a hússzagot?

kép | Amber Bracken, Kanada, a *New York Times* számára

A bentlakásos iskolák a 19. században kezdték meg működésüket a nagyszabású célkitűzés részeként, hogy a különböző őslakos közösségeket erőszakkal az európai gyarmatosítók és misszionáriusok nyugati kultúrájába asszimilálják. Több mint 150 000 gyereket ragadtak el erőszakkal otthonából és a szüleitől, gyakran megtiltották nekik, hogy saját nyelvükön kommunikáljanak, és fizikailag, néha szexuálisan is bántalmazták őket. Az Igazság és Megbékélés Bizottsága megállapította, hogy legalább 4100 diák halt meg az iskolákban. A kamloopsi volt a legnagyobb intézmény a rendszerben. 2021 májusában a talajradarral végzett vizsgálat során 215 lehetséges gyereksírt találtak Kamloopsban, igazolva a szóbeli beszámolókat.

Vörös ruhák függenek a kereszteken az út mellett az őslakos gyerekek emlékére, akik a Kamloops Helyi Indián Iskolában haltak meg. 215 jeltelen sírt találtak a brit-kolumbiai Kamloopsban 2021. június 19-én. Az iskolát azért hozták létre, hogy asszimilálják az őslakos gyerekeket. Kamloops, Brit Columbia, Kanada, 2021. június 19.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

1088 Budapest Múzeum krt. 14-16.

2022. szeptember 23. – október 30.

Bene Zoltán

ZOMBI

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-24 | NOVELLA, WORLD PRESS PHOTO

A lelkem én is roskadozva vittem, de sem szelíden, sem váratlanul nem ölelt át senki. Kivált nem az Isten. (Őszintén szólva, nem is utána vágyakoztam.) Lassan megszokom. Nem, ez így nem igaz, megszokni nem tudom, de lassan már nem ég a bőröm az érintés hiányától, ég viszont attól a növénytől, amelyik ott nő, az utcasarkon, kicsit följebb, és amelyiknek a levelét óvatlanul megfogtam, fogalmam sincs, miért, a

goromba szőröket intő jelnek tekinthettem volna, csak hát nem tekintek én már semmit semminek. Azt se értem, mit keresek itt. Fotóriportot készíteni egy csaknem elhagyott aranyvárosról, olyan közhelyes... Aranyásás, elhagyott aranylelőhely... Romantikus klisék. Mégis erre pazarolom az ösztöndíjam, ilyen helyekre, mint ez, ilyen országokra, mint ez, miközben recseg és ropog és szakad és török...

(El fogunk késni, ez most már nyilvánvaló. Az út másik oldalára se jutunk át estig, nemhogy az istállóig. És megint én leszek a hibás, nyilván, mindig én vagyok. Hallgathatom, hogy én sose tartom a határidőket, mindig a hülye cimboráimat szervezem be statisztálni meg kisebb szerepekre, megbízhatatlan vagyok és lusta... Gyerünk már, az ég szerelmére, ha ez a számár így ijedezik továbbra is, valahányszor rádudál valami vérmes vadbarom, esélyünk sem marad. No, jó, ebből elég! Majd én megoldom, ha nem tudunk rákapcsolni! A testemmel tartom föl őket, a fene egye meg, nincs már idő szarakodásra, álljanak meg, engedjenek már át, hát nem látják, hogy egy kisbaba utazik az anyja ölében azon a számárháton, vagy hogy mondják?! Sok bugris, önző tahó...! No, végre, ott az út széle, még egy nekirugaszkodás, ééééés! Megvan! Gyerünk, gyerünk, kocogjunk, ne nézzenek ilyen értetlenül, gyerünk, gyerünk, kocogjunk! Nem értik? Rendben, mutatom. Így, így. Átvergődünk ezen az árkon, aztán ott, a földúton párszáz méter, és a tanyánál is vagyunk, nincs messze, ott majd minden rendben lesz, a gyerek biztosan éhes, meg is kéne szoptatni már, majd kialkuszom rá az időt a felvétel kezdete előtt, csak haladjunk! Ott, az a fény, oda megyünk. Igen, igen, arra irányítsa azt a jószágot, be, be a kapun, az istállóba egyenesen! Megjöttünk, látja, rendező úr? Mondtam, hogy kitűnő statisztákat hozok. Nem, nem érti, mit mondanak, valami fura nyelven hablatyolnak... Nem, a gyerek feje köré nem én csináltam azt a kört... Nem, azt meg észre se vettem, hogy a főszer és a nő feje is világít, vagy sugárzik, vagy mi... De ez miért baj? Ezért nem felelnek meg? Mert glória van a fejük körül?... Igen, glória, most jutott eszembe, hogy így nevezik. Nem tudom, nincsenek papírjaik, nem tudtam szerződni velük, de szállásért elvállalják szerintem, jámbor népek... Most tényleg ezen akadnak fönns? Papírok meg glória? Pitiáner...)

üres városok utcáin

Való igaz, hogy nem érdektelen ez a csaknem üres város. Valamikor ezrek és ezrek laktak itt, most talán százak, talán annyian se. Amikor még a filmgyárnak dolgoztam, naponta mászkáltam üres városok utcáin. Hiába tudtam, hogy a homlokzatok furnérlemezből készültek, mögöttük nincs semmi, mégis úgy éreztem, mintha – én mindig könnyen éreztem úgy, mintha, a fene essen belém! Egyedül akkor voltam biztos abban, hogy itt semmiféle *mintha* nincsen, amikor veled találkoztam.

(Attól, hogy kiabál velem, még nem tudok másokat leakasztani itt, a semmi közepén, nagy hirtelen, ezek vannak, ezek lesznek a statiszták, vagy ma nincs forgatás! Hogy hol? Nem tudom, az előbb még itt voltak, biztosan félrevonultak szoptatni a gyereket, vagy csak elégük lett abból, hogy itt vitatkozik velem meg becsmérel... A werkfotókat kurvára nem fogom megcsinálni ezek után, oldja meg, ahogy akarja...!)

Amikor azon a forgatáson, ahová a szent családot vittem, helyesebben statisztákat a szent családot megformázni, amikor azon a forgatáson széthullott minden, a szent család szőrén-szálán eltűnt, a rendező ordítva hülyézett le, a kameramanok röhögtek rajtam, amikor azon a forgatáson el akartam húzni a fenébe, megjelentél egy kávéval, és megváltozott minden. És már nem is emlékszem, hogyan elegyedtünk beszédbe, csak arra, hogy sokáig és sokat, és másnap is, és utána mindig. Illetve hosszú ideig. (Három évig, egészen pontosan.) És három hét múlva már együtt éltünk, és te is otthagytad a forgatást, visszamentél tanulni az egyetemre, utolsó évre, véget ért a szünidő, én pedig fölcsaptam fotósnak, azaz semmi-más-csak-fotósnak, ahogy mondani szoktad, és nem értem, hogyan fogyott el minden három év alatt, miközben annyit meséltem és te annyit hallgattál, és annyit meséltél és én annyit hallgattam, és aztán mégis elapadt... minden elapadt. Az érintés, az érzélem... (Közhelyekben utazom.) A kurva életbe, de csíp ez a rohadt növény! Vagyis a nedve. Vagy a mérge, vagy nem tudom, micsodája. Mi a fenének fogtam meg? A gépet is szar tartani, szinte sistereg rajta a bőröm. Pedig az a húsbolt ott, az a hentes-kirakat, az még ebben az állapotomban is, ebben a gyászüzemben is figyelemreméltó. Előtte a három girhes, koszlott-foszlott szőrű kutya, bámulják a kirakatot, ki tudja, mikor ettek utoljára, úgy vágnak azokra a föllógatott disznó-darabokra, ahogy én vágyom az érintésedre, a

hangodra, az illatodra, illetve dehogy úgy, annyira biztosan nem, hiába csorog a nyáluk, nekem is csorog, csak éppen keserű epe, lefelé a torkomon, végig marja az életem, bassza meg, kilúgoz belőlem minden jót... A három kutya nem mozdul, és akkor fölbukkan az utcasarkon az a három ember, az a három statisztá, örület! Biztosan nem az a három, hanem három olyan. Olyan, mintha... A nő számárháton, a férfi szakállal, a szamarat vezeti, a csecsemő a nő karjában. És ott dereng a fejük körül a fény is, a glóriára emlékeztető, amire biztosan van magyarázat, csak én nem ismerem, sosem voltam jó fizikából, de a mesélésben sem, mert az az ok, hogy mindent elmeséltem már neked, s te is nekem, nem maradt már mesélnivaló, ezért léptél tovább, mert bár másra is lehetne építkezni, nemcsak a mesékre, de innen könnyű ezen elmélkedni, te pedig nem is akarsz ilyesmiken, és ezt olyan biztosan érzem, mint semmi egyebet, és amikor elhaladnak előttem azok hárman, a statiszták, akkor nemcsak biztosan érzem, de biztosat is, a kezemen sem sajog már a bőr, a kutyák is lehasálnak, a kirakaton nincs is üveg, egy kövér kéz nyúlik elő a homályból, egy adag húst vet az ebeknek, azok hárman befordulnak a következő sarkon, a gép kiold, és én újra érzem a gyászt, a hiányt, a közhelyeket, a kliséket és a mindeneket, és már nem akarok elmenni ebből az elhagyott aranyvárosból, jó nekem ez a hőség, ez a bűdös, ez a pusztulás, a kutyák már belaktak, s engedik, hogy hozzájuk érjek, érintés ez is, meleg, áramló élet, lüktet az ujjaim végén, miközben elhagy, hogy a helyére belém férjen a nyugalom.

kép | Lalo de Almeida, Brazília, a *Folha de São Paulo*/Panos Pictures számára

Az amazóniai esőerdőt óriási veszély fenyegeti, mivel Jair Bolsonaro elnök környezetvédelmi szempontból hátrányos politikája nyomán egyre nagyobb lendületet kap az erdőirtás, a bányászat, az infrastrukturális fejlesztés és a természeti erőforrások kiaknázása. 2019 óta tíz éve nem tapasztalt módon felgyorsult a brazil Amazónia pusztulása. A terület kizsigerezése nemcsak a biológiailag rendkívül gazdag ökoszisztémára van pusztító hatással, hanem számos társadalmi következménnyel is jár, különösen az őslakos közösségekre, amelyek kénytelenek környezetük és életmódjuk jelentős romlásával szembesülni.

Kóbor kutyák bámulják a hentesboltban lógó húst Vila da Recessában, ahol korábban aranybányászattal foglalkoztak, de mára szinte teljesen elnéptelenedett. Brazília, Pará állam, Altamira, 2013. szeptember 2.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Lendvai Zalán

KÉT VILÁG KÖZÖTT

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-26 | VERS, WORLD PRESS PHOTO

Forr a levegő,
végtelen, különböző
arc, test cikázik,
trombitaszóából
pap vonul elő,

árusok kiáltanak,
hátizsákos figyel,
egybeolvadt tömeg
halad lefelé.

Valaki nem mozdul.
Meztelen talpai közt repedés,
két világ határa.

Szemében gyerek,
fénye ugrál,
észrevétlen pánik ez,
mert lent a híd felé tart a világ,
a párába borult zöld hegyekben
létezne egy másik.

Szeme körül mély
barázdák,
a repedés szélesedik,
tarthatatlanná nő
a távolság,
dönteni kell.
Már nincs régi isten,
az új meg a városban vett házat.

Toporog még, visszanéz,
majd méltósággal lép át,
nincs mit tenni,
nagyapja túl messze jár,
újszülött tekintetében
az első ebihal,
az első felégett erdő,
kiszáradt patak,

rabszolganap,
a szűkülő tér
és a figyelem, néma kérdések,
hangos, ám üres válaszok,
tükröződik most benne
a csipogó reptéri kapu,
a túloldalon fegyveresek
készülődnek motozáshoz.

kép | Lalo de Almeida, Brazília, a *Folha de São Paulo*/Panos Pictures számára

Az amazóniai esőerdőt óriási veszély fenyegeti, mivel Jair Bolsonaro elnök környezetvédelmi szempontból hátrányos politikája nyomán egyre nagyobb lendületet kap az erdőirtás, a bányászat, az infrastrukturális fejlesztés és a természeti erőforrások kiaknázása. 2019 óta tíz éve nem tapasztalt módon felgyorsult a brazil Amazónia pusztulása. A terület kizsákmányolása nemcsak a biológiailag rendkívül gazdag ökoszisztémát pusztítja, hanem számos társadalmi következménnyel is jár, különösen az őslakos közösségek esetében, amelyek kénytelenek megbirkózni környezetük és életmódjuk jelentős romlásával.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

Kapitány Máté

CSILLAGBŐR

WORLD PRESS PHOTO

2022-09-30 | NOVELLA, WORLD PRESS PHOTO

Már nagyapám is ezzel foglalkozott (és ki tudja, talán az ő apja is). Ő mondogatta mindig a bőrcsillagokról, olyan ez, mint katonáknál az érdemrend, fáknál az évgyűrű, hímállatoknál a sérülések száma. A tapasztalat jelzése. Akárhogyan is, ezek vagyunk mi, mondta ilyenkor, büszkén mutatva végig a testén ragyogó fényeken, és ha már ezek vagyunk, hát legyünk igazán ezek, sose szégyelljük! Sokáig nem fogtam fel, mit

értett ezalatt. Azt sem igazán tudtam hová tenni, amikor arcán azzal a földöntúli mosollyal bemasírozott a nagy vörös virág közepébe, ami úgy nyelte el őt, olyan melegen és vörösen, mintha a dédi méhébe mászott volna vissza.

lélektelenül

Apám másként áll a dologhoz. Ő is teszi a dolgát, ő is hangoztatja, hogy Afganisztán meg Mianmar után mi vagyunk a legeredményesebbek, a szentségít, a dobogón vagyunk, meg ilyesmi, de közben meg olyan keserves képet vág, mint aki kényszerből beszél, és a csillagokkal sem foglalkozik különösebben. Igaz, egyszer, mikor kijelentettem, hogy nekem bizony több csillagom lesz, mint a nagyapának volt, apám rám förmedt, hogy nem kell mindent készpénznek venni, amit az örege összezagyvált a hosszú élete során, hiszen elvitte az eszét a mákony, meg aztán sosem állt két lábbal a földön, a nagy a megmondhatója. Haragudtam apámra. Haragudtam rá, amiért folyton a nagyapát szapult, haragudtam rá, hogy nagyapával ellentétben ő olyan gépiesen, lélektelenül karcolgatta a gubókat, mint aki csak túl akar esni az egészen. Ha ennyire utálja, miért nem keres más munkát? Haragudtam apámra, amiért mindenbe beletörődött és semmit sem szeretett igazán. Megalkuvó, gyáva ember, féléletű, céltalan bolyongó, meg sem érdemli azt a temérdek csillagot a testén! Nem, döntöttem el már kisgyerekként, nem leszek olyan, mint az apám.

Egy férfi letekint a hegyről a mexikói Guerrero állam Cochoapa el Grande településen 2021. február 2-án. Cochoapa el Grande jelentős máktermesztő vidék, ugyanakkor Mexikó egyik legszegényebb községe.

Az új csillagok mindig reggelre jelennek meg bőrünkön, eleinte viszketősen, mint egy kiütés. Engem sosem zavart ez az érzés. Arra emlékeztet, hogy jó úton haladok. Jó úton affelé, hogy egy szép napon mindenki másnál több csillag borítsa bőrömet. Ezek vagyunk mi, hallom nagyapám szavait. Eldöntöm hát, hogy mostantól még komolyabban veszem teendőimet. Korábban kezdek és tovább maradok kint az ültetvényen. Megtanulom hajnali derengésnél és alkonyi szürkületben is precízen végezni a munkát. Megtanulok sebesebben dolgozni a többiekénél, úgy karcolni a gubókat, hogy minél több nedvet eresszenek. Mikor a fehér váladék megbarnul, a korábbinál is gyorsabban fogom lehúzni azt a gubó oldaláról. Bele a zsákba, aztán jöhet a következő.

A falubeliek hamar észreveszik a változást. Napról napra több rajtam a fénylő pötty. Úgy ragyognak, hogy világuknál már a Nap leszállta után is folytatni tudom a begyűjtést. Úgy vesz körül az a fénylő búra, mintha az oltalmazó Szűzanya takarna be

szoknyájával. Akad persze, aki irigykedik. A minap az egyik asszony odalép hozzám az ültetvényen és vállamra helyezi kezét, hogy lassítsak, hiszen szinte gyerek vagyok még, nem kell belepusztulni ebbe. Megrázom a vállamat, ő elereszti, de nem tágít. Hát nem érti meg, hogy csak akadályoz? Magyaráz tovább, erre előnt a méreg. Rámordulok, hogy foglalkozzon a saját dolgával, engem meg ne hátráltasson itt, mert értékes másodperceket veszítek. Csóválja a fejét, de végül eloldalog. Aznap még tovább maradok kint. Mikor hazafelé tartok, felpillantok az égboltra. Csillagtalán, mint évek óta mindig. Úgyesen lelopkodtuk róla az összeset, annyi szent.

Már csak néhány hónap, és le hagyom apámat. Már csak egy-két év, és nagyapámnál is több csillag ragyog majd pórusaim helyén. De aztán... Aztán megváltozik minden.

a fakóképűek

A fakóképűek Északról jöttek. Valami szociális munkacsoportnak vagy minek nevezik magukat, de látom rajtuk, hogy gazemberek, álomrablók. Már ahogyan abból a kisbuszból kiszállnak, ahogyan kapkodó tekintetükkel

felmérik a terepet, ahogyan összevont szemöldökkel mutogatnak az ültetvényünkre, már abból is látszik, hogy bajt keverni érkeztek hozzánk. A vezetőjük magas, bájos férfi, megállás nélkül vigyorog ránk, mindenkivel kezet akar rázni, de közben olyan leereszkedő módon beszél velünk, hogy csak a hülye nem érti: szerepjáték, átverés az egész. Be akarja magát hízelegni, hogy meghallgassuk őket. A polgármesterünk meg van annyira ostoba, hogy bedől nekik. Összecsődítenek minket a főtéren. Hiába mondom, hogy nekem az ültetvényen van a helyem, a polgármester rám parancsol, hogy márpedig én is végighallgatom ezeket a jóembereket, akik messziről érkeztek, nagy utat tettek meg, csak hogy átadják nekünk a mondandójukat. A fakóképűek sebtiben felállítanak valami fehér vászonnal fedett paravánt. Bekapcsolják a magukkal hozott gépet. A vásznon megjelenik valami szöveg, nem is érdekel, de azt látom, hogy a bántóan idegen krízis szó közte van. Ez is csak azt igazolja, hogy okoskodó fecsegésen kívül itt másra nemigen számíthatunk. A fakóképűek csak mondják, csak mondják, és látom a többieken, hogy zavarban vannak, hogy úgy ácsorognak ott a tűző napon, lehajtott fejjel, lábukkal kapirgálva a port, mint a leszidott gyerekek, és időnként egymásra pillantanak, hogy a másik tekintetében leljenek megnyugvásra, de a másik szemében is ugyanaz a szégyenkezés bujkál, mint

a sajátjukban, és a fakóképűek csak mondják tovább, és aztán a vásznon már nemcsak betűk vannak, hanem képek is. Képek foghíjas és lesoványodott, romos épületek betonján hasaló, vézna karjukkal térdüket átkulcsoló, homályba süllyedő, haragos és bánatos emberekről. Aztán a fakóképűek ránk mutatnak, és mondják, hogy minderről nem mi tehetünk, mindez a bennünket is kihasználó szörnyetegek műve, de mi vagyunk az első szög, amit bevernek, az első kő, amit lehelyeznek, az első fuvallat, ami végül orkánként söpör végig a világon. És a többiek csak ácsorognak ott a tűző napon, és látom, hogy némelyikük már könnyeket ejt, de a fakóképűek csak nem kegyelmeznek, mondják tovább, hogy ők segíteni jöttek, segíteni legyűrni ezt a rendszert, de ehhez mi is kellünk, akkor is, ha félünk, mert nélkülnk nem érhető el változás. Bennem pedig olyan erővel lángol a düh, mint még soha. Oldalra nézek, látom, hogy megérkeztek a fegyveresek, pedig őket már nagyon rég láttuk itt. A fakóképűek megdermednek, eddig tartott az a kurva nagy bátorságuk, most sápadtan várják, mit lép a vezetőjük. A vezetőjük persze elnémul. Gyűlölöm a fegyvereseket, tudom, mit tettek anyával. Gyűlölöm őket, most mégis örülök, hogy itt vannak. A polgármester odasiet a fakóképűekhez, és valamit magyaráz nekik. A fakóképűek még egyszer a fegyveresekre sandítanak, aztán már hátrálnak is. Látjuk, hogyan szaladnak a kisbusz felé, hogyan pattannak be, hogyan hagynak itt minket. A fegyveresek megvárják, amíg a kisbusz eltűnik a távolban, aztán hosszan végigmérnek minket, majd ők is szétszélednek. A falubeliek még sokáig állnak a főtéren. Apámat keresem köztük. De apám nincs ott.

Egy fiatalember Malinaltepecben. Guerrero állam, Mexikó, 2021. február 10-én. Az ő faluja is máktermesztésből él.

Nincs az ültetvényen sem. Odahaza is üres a kunyhó. Nem értem. Hová tűnt? Aztán rádöbbenek.

A nagy vörös virág úgy pöffeszkedik, mint aki eltelt már a bekebelezettek tömegével. Vannak, akik azt állítják, a virág szórja ránk éjszakánként a csillagokat. Itt, a határban valahogy mindig sötétebb és melegebb van. Dől rólam a víz. Apa ott áll a virág előtt. Kezében a bozótvég. Apa, szólítom meg. Ő kicsit oldalra fordítja fejét, hátrapillant. Meg kell tenni, fiam, dörmögi. Nem, kiáltok rá, és közben megint elönt az a harag, azt nem lehet! Rengeteget dolgoztam, Apa, belegebedtem, hogy... Felém fordul egészen. Most, ahogyan fehéredő ujjakkal szorítja a bozótvég nyelvét, egészen fenyegető. Te lökött, te ostoba kisgyerek, sóhajtja. Nem játék ez, és még kevésbé valami kibaszott verseny. Ezek vagyunk, mutatok magamra, és az indulattól alig kapok levegőt, a szavak csak úgy szakaszosan törnek elő a torkomból. A nagy szart, mondja, és mintha ott sem lennék, visszafordul a virág felé, majd magasba emeli a pengét. Odaszaladok

hozzá, belecsimpaszkodom karjába, érzem, hogy jóval erősebb nálam, még mindig annyival erősebb. Lógok rajta, mint kiskoromban, és most is egyszerre árad szét bennem a biztonság érzete, ahogyan a levegőben tart és a félelemé, hogy lábam talajt veszített. Apa, basszameg, sírom el magam, kérlek, kérlek, ne csináld! Durva mozdulattal ráz le magáról. Hiába püfölöm, hiába rángatom, nincs esélyem ellene. Ott hagyom hát és szaladni kezdek. A földúton olyan port keverek, mintha valami felhőn vágatnék keresztül. Gyorsan, gyorsan, pereg a fejemben.

Ott vannak. Ott támasztják a platós kocsit oldalát. Hátukon lóg a gépfegyver. Egy pillanatra megtorpanok. Mit kellene most tennem? Az egyik elpöccint egy cigarettát. Megindulok feléjük.

kép | Yael Martínez Mexikó, Magnum Photos

Mexikó a világ harmadik legnagyobb ópiumtermelője, a termés fele az ország második legszegényebb államából, Guerreróból származik. A kábítószer-gazdaság megváltoztatta a főként őslakos földműves közösségek társadalmát, amióta megélhetésük érdekében áttértek a máktermesztésre.

A fotós karcolásai és tűszúrásai a fényképeken a traumát és a mákgubó megkarcolását jelképezik, mert így nyerek ki az ópiumot. A piros szín a kábítószerhez kapcsolódó erőszakot és vért, de az életet is szimbolizálja.

Mákgubó Acatepecben, Guerrero állam, Mexikó, 2020. december 13-án. A kivont máktejet Mexikóban heroinná alakítják, mielőtt az Egyesült Államokba és Kanadába szállítják.

WORLD PRESS PHOTO 2022 kiállítás

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

1088 Budapest Múzeum krt. 14-16.

2022. szeptember 23. – október 30.